

यद्दृष्टव्यं तत्रोत्तरं न ज्ञाप्यं दक्षिणोत्तरं वाङ्मयं
 स्यात् । यथा विष्वद्वृक्षादुत्तरतो दक्षिणतो वा
 क्रान्तिज्वालरे द्युज्ज्वाहत्तं तथा समदृष्टादपि वाङ्म-
 यमादुत्तरतो दक्षिणतो वा वाङ्मय्येऽन्तरे उपदृष्टं
 कल्पम् । तदपि भावेऽस्मिन् । वाङ्मयगोत्रजिज्वा-
 वर्गस्य पदं तस्मिन् इत्ते द्युज्ज्वाहद्व्यासाधेम् । अथ
 द्युज्ज्वाहत्तोपदृष्टयोर्धौ प्रकपद्रावृत्तपातो तयोर्जीवावद्
 जत् सूर्यं निबध्यते तस्याधोऽनुपदृष्टे नतांशानां ज्ञा ।
 देवाहोरात्रदृष्टनतांशानां भुजज्ञा । अथ तद्गानय-
 नम् । नतासूर्यां वा भुजजीवा वा द्युज्ज्वाहत्ते परि-
 ष्यास्यते । यदि जिज्वाहत्ते एतावती तदा द्युज्ज्वाहत्ते
 कियतीति । एवमुपदृष्टनतांशज्ञा भवति । ततो यद्युप-
 दृष्टव्यासाधे एतावती तदा ज्ञज्ञाव्यासाधे कियतीति ।
 ततो द्युज्ज्वाहत्ते एतावती वचनज्ञा तदा जिज्वाहत्ते
 कियतीति । अतः प्रत्येऽनुपाते जिज्वाहत्ते द्युज्ज्वाहत्ते
 गुणः । ततोऽनुपाते जिज्वाहत्ते गुणो द्युज्ज्वाहत्तेऽत-
 स्तुल्यत्वात् तयोर्भागे कृते नतासूर्यां भुजज्ञाज्जीवा
 गुणितोपदृष्टव्यासाधेन भक्ता वा सूर्या वचनज्ञा
 स्यात् । अतः चक्रमप्यान्ततवयोर्धौग इत्यादि । अथ
 दृष्टान्तः । यत्र किञ्च दृष्टमान्क्रान्तिदृष्टयोऽक्षः २० । २२
 तत्र दृष्टमान्क्रान्तिदृष्टयोर्धौ दिनाधेऽक्षसंज्ञिके भवति । तदा
 क्रान्तिदृष्टं दृष्टमप्युपदृष्टाकारं स्यात् । सतिष्टहोर्धौ
 राशिपञ्चकं चिह्नान्तः । यच्च तदा क्षितिजे वर्तते ।
 तत् प्राक्परयोत्तरं क्षितिजे प्रत्यक्षं वचनं दृश्यते ।
 दा च चिह्नान्तस्यापा । तत् कथं सतिष्टहोर्धौत्क्रम-
 क्रान्तिर्वचनम् । अतोऽदत् । अक्षदानवनं विना नेद
 नपारूपं वचनसमुद्यत इत्यर्थः । अथान्यो महान्
 दृष्टान्तः । यत्र देशे षट्पट्टभागाः ६६ अक्षः । तत्र
 मेघादौ क्षितिजस्ये वर्षेऽपि राशयः समकालमेव
 क्षितिजस्या भवन्ति । तदा क्रान्तिदृष्टमेव क्षितिज
 भवतीत्यर्थः । तत्र मेघादौ दृष्टभादौ मिथुनादौ वा
 स्थिते रवौ परमं जिज्वाहत्त्वमेव स्फुटं वचनं स्यात् ।
 अतः क्रान्तिदृष्टप्राप्नुतदा जाता । तथा विज्ञेयाभावे
 एति तदा रवेर्दक्षिणस्यां दिशि स्थितः । अन्तर्लोत्तर-
 व्यामित्यर्थः । एतदुक्तं भवति । तत्र देशे तस्मिन् काले
 तस्य जिज्वाहत्त्वस्य वचनस्यान्येषां पञ्चाङ्गदोषमेव
 वचनानयनं समीचीनम् । तत्र देशेऽप्यज्ञा ११४० ।
 मेघादौ रवौ द्युज्ज्वाहत् ३०२५ । अरजज्ञाहवः ० ।

लिखितस्यैकं नतपटिकाः १५ । आयनवलनचापांशाः
 २४ । आयनवलनचापांशाः ६६ । स्फुटवलनस्य चा-
 पांशाः ६० । छत्रादिगे रवो द्युजग्रा २२६६ । परजग्रा-
 खः १६७० । नतपटिकाः १६ । ३८ । आयनवलन-
 चापांशाः २३ । ४ । अक्षजस्य ६८ । ५६ । स्फुटवल-
 नस्य चापांशाः ६० । मिथुनादिगे द्युजग्रा २२१८ ।
 परजग्राः २४६५ । नतपटिकाः २४ । ३७ । आयन-
 वलनांशाः २१ । २२ । अक्षजस्य ७७ । २८ । स्फुटस्य
 ६० । एषं सर्वत्र ।

वलभिः) स्तो वल्यते आच्छाद्यते दन-सभि वा क्लृप् ।
वडभीशब्दार्थं गोपानस्याम् अमरद्वी० ।

वलय उं० वल-वयम् । १ हस्तपादकृत्वादौ क्षयरः ।
उत्तरपदस्यः तदाकारवेदने यथा भूबलम् । २ वेदन-
भूमौ ४ गोले च । ३ गलरोगभेदे प्राक्प्र० “वलाय एवा-
यतस्तत्तत्त शोथं करोतुपद्भवति” निवार्य । तं सर्वेषां-
प्रतिष्ठायां धीर्थं विवर्जनीयं वलयं वदन्ति । ४ वेद्यायां
७ कट्टये लटा । [क्षयरः ।

वलयित लि० वलयमित व्याचरितम् वलय+लि-ङ् । वेदितं
वला स्त्री वल-अच् । (विद्यादा) शीघ्रभिधेदे रायसुक्तः ।
२वनाशब्दाद्यै च । [अजा० टाय ।

वलाक पुंस्त्री० वल-व्याकृन् । वकपक्षिणि वनरः क्रियां
 वलाहक पुं० वारि वृद्धि प्रती० । मेघे स्रक्षके च वनरः ।
 श्पवते दैत्यभेदे पुनागभेदे मेदि० श्रीकृष्णस्य हयभेदे
 “हृन्नुनस्तु धदानन्दः पारिषदास्य दारकः । तरङ्गाः
 शैल्युप्रीवमेघपुष्पलाहकाः” त्रिका० ।

वलि पुं. वल-रन् । उपहारद्रव्ये कोष्ठादित्वमित्यम् ।
 वलिर लिं. वल-वज्ज्ये क वलसंवरणमस्तस्य इरन् ।
 नेवरे कनरः ।

वलिग्र न० वलिना उपहारद्वयेण गच्छति मत्स्यान् शो-ष॥
वलिग्रयन्तार्ये । [पटले जटा० ।

वलीक न० वल्यते संज्ञयतेऽनेन ईकन् । वनीकशब्दाच्च
वल्लूक न० वल्ल-वा लक । १ सधरे २ पण्णभेदे वि० को० ।
वल्लू भाषणे च० उभ० द्वि० भेट् । वल्लूक्यते ते अथ वल्लूक्यत् ।
वल्लू न० वल्ल-संवरणे क कश्च नेचस् । १ इत्यादीनां त्वचि
वल्लूके २ स्तुत्यानां त्वचि शल्लूके (आइव) मेदि० । ३ शब्दे
च विवृ० । ४ पण्डिताधोभे पु० राजनि० ।

वल्कलक प० वल्कप्रधान तः शा०त०। गुवाकरणे राजनि०।
वल्कलक प० वल्कप्रधानो दूतः। भूर्जपत्रकणे राजनि०।